

LLETRES

Mauthausen: història i literatura

David Serrano

Cada inici de maig es fan els actes de Commemoració de l'Alliberament del camp de concentració nazi de Mauthausen (5 de maig de 1945).

Enguany és el primer que a Batxillerat es llegeix un llibre del tema : *K.L. Reich*, de Joaquim Amat-Piniella, de qui vaig fer la tesi i publicar recentment *L'Hora Blanca. L'Holocaust i Joaquim Amat-Piniella* (ARS). Un dels seus protagonistes és un sabadellenc: Tomàs Urpí.

El viatge ha permès conèixer de primera mà els espais de l'horror al camp central, el d'Ebensee on foren alliberats, el mortífer de Gusen i, en general, els llocs d'horror literaturitzats per Amat-Piniella, de qui ja hem parlat manta vegada a *Quadern*.

El viatge s'ha fet per participar de manera activa en les activitats i, des del CILEC de Sabadell, es promourien un seguit d'activitats que reportarien benefici a la nostra ciutat:

- Preparació i promoció de xerrades pels instituts de la ciutat, fetes pels propis estudiants del nostre centre educatiu (a partir del setembre de 2007, gràcies a un conveni signat amb l'Ajuntament)

- Preparació d'una Exposició guiada al recinte de l'Escola Pia de Sabadell (visitable per part de tots els centres educatius de la ciutat i la comarca a partir del maig de 2007).

- Elaboració d'un audiovisual sobre els actes i sobre el camp de concentració (maig-juny 2007).

- Elaboració d'una guia pràctica de *K.L Reich* en visites al camp de concentració (juny de 2007)

- Preparació d'un número especial per a la revista sabadellenca *Quadern* (número de setembre de 2007)

El nombre d'alumnes que viatjarien seria de 15 (estudiants de 2n de batxillerat), que cursen Literatura Catalana. Anirien acompanyats de:

- Assessorats pel Centre d'Investigació de la Literatura Europea Concentraciònaria (CILEC, amb seu al c. Migdia, 18 de Sabadell). Dirigit per Jaime Vándor (UB) i Ximo Espinós (UA).

- Guiats en el viatge conjunt amb l'Amical Mauthausen Espanya i les altres associacions que preserven la memòria republicana.

- Acompanyats per **supervivents**, la qual cosa fa una experiència enriquidora i única.

- Acompanyats per la periodista de la CCRTV Marta Carnicé, que ha elaborat un Especial i un Blog del viatge per a *noticies.cat*, una experiència que hem volgut compartir amb tots aquells que vulguin i que ha estat molt enriquidor.

EXPERIÈNCIES D'UN VIATGE

Ramon Riera

Feia més de 24 hores que havíem sortit de Sabadell. Amb autocar. Amb les corresponents parades intermitents i amb les intermitents (o intents de) becaines benèvols, incapaces, però, de portar el repòs, l'aquiescència i/o el descans físic, donades les piruetes posturals que hom havia de fer per mantenir una certa tranquil·litat somàtica.

Amb el cos abaltit i la ment emboirada, poc lúcida i menys desperta, anàvem fem els darrers revolts del viatge, tot acompanyant, amb el cos, involuntàriament i inconscient, la carrosseria insensible de l'autocar, mentre pujava una petita elevació.

Travessat el petit bosquet, un cel blau contemplava, serè i divertit, el paisatge suau i arrodonit del turonet, mentre nosaltres seguíem la clenxa, circumdada d'uns camps verds - amb les diverses tonalitats del verd primaveral- que ens saludaven fent l'ona, mercès a l'aire que s'hi rebolcava, juganer.

Un dels viatgers va exclamar: "Ei! Mireu! Deu ser allò d'allà!"

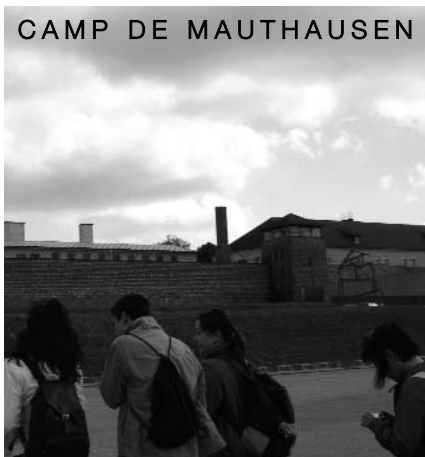
Allà al fons, afermat d'alt del turó, rodejat d'un verd de gespa, suau, poruc i submís, s'hi aixecava una paret, unes muralles grises. Netes, però grises, silents. Amb un cert aire entre prepotent i taciturn.

I un camí, gris, amb alguns vianants, que hi menava.

Vaig tenir la sensació de veure un decorat a punt de fer servir.

Tinc, encara, la diapositiva mental de la visió i una sensació rara, vívida, pregona, però grisa, sense sentiment. De decorat. Pàrking.

CAMP DE MAUTHAUSEN

Calia aparcar el temps real i endinsar-se dins la memòria històrica.

Havia arribat el moment d'obrir les portes dels sentits, estar amatents, omplir sensacions, deixar volar (?) els sentiments...

Veure, observar, pensar, meditar, fer silenci... Reviure?.

Vàrem baixar del bus. Calia estirar les cames i deixondir-se.

Les càmeres van iniciar el seu períple hiperactiu de saqueig virtual...

(Haig de dir que, segons en quins moments, llocs i/o situacions, les càmeres em posen nerviós: la seva ànsia de posseir (visualment) és, per a mi, una gran manca de respecte a la intimitat més pregonada de... sentiments?)

El cap de setmana anterior, el pont de l'1 maig, l'havia aprofitat per llegir (devorat - que no digerit!): "K.L. Reich" de J. Amat Piniella.

Jo coneixia les quatre coses, típicotòpiques, que els de la meua generació (50's) havíem sentit, vist i/o llegit sobre els camps de concentració.

Ara, estava amb alumnes de batxillerat i no volia anar de "freaky".

L'esmentada novel·la, de lectura obligada aquest curs a batxillerat, és, a nivell personal, genial, extraordinària! (sinònims? Tant és!).

Haig tenir temps (sort!) per a empassar-me, també, "L'hora blanca" d'en David Serrano i Blanquer. Treball formidable d'anàlisi microcirúrgica per entendre i copsar la profunditat del text i el ric mestratge literari de l'Amat Piniella....

LLETRES

Havia arribat el moment de mirar (que no veure!), de trepitjar, de re-seguir, de sentir... el que milers de persones havien viscut (!?).

Vaig anar confrontant, mentalment, el que m'havia explicat l'Amat, en el seu llibre, amb el que tenia davant, que m'envoltava i em corprenia. Anàvem seguint les diverses dependències.

No obstant, però, les converses, comentaris, exclamacions, en veu alta, dels qui deambulaven per les diverses cambres, patis o estances, em mantenien la sensació d'estar en un "decorat" fred, gris: menys silent, però. Els rètols i les explicacions escrites - que no sabia traduir -, la pulcritud, l'ordre, la neteja... era tant de museu!

Al llarg dels tres dies vàrem poder visitar diversos llocs (Ebensee, Hartheim, Gusen...). Vam coincidir amb molta gent, amb molts visitants (turistes?). Vam saludar i parlar amb diversos supervivents.

Experiències, situacions, moments, sensacions, records... : molts i diversos. Molts d'ells colpidors, pregonos, punyents. Alguns, contradictoris. No cal descriure'ls. No podria. Però entre tots, n'hi ha dos, de caire ben diferent, que em van cridar l'atenció:

- el poder conèixer Juan Camacho Ferrer, un supervivent de Mauthausen, que, als seus 88 anys, va venir, sol, des de Montevideo.

Podia haver anat d'"estrella", com altres. Sempre, però, es va mantenir en un segon terme, respectuós.

Gràcies als breus moments de conversa, que vam mantenir, vaig treure la conclusió de que estava davant d'un gran "don nadie", que diria Galeano, però d'una categoria moral excepcional.

- el que, després de tant anys, encara es mantinguin les diferències entre les delegacions espanyoles: l'una darrere l'altra però a una certa distància (!?).

El darrer dia vam assistir, i participar, en la desfilada davant el "memorial", en el carrer central del camp. L'espectacle de la desfilada de les delegacions nacionals (obviat la parafernàlia de la delegació italiana a Gusen), el dia de l'aniversari de l'alliberament, pel mig dels barracons, em va reobrir la sensació de que allò era el museu d'una història, horrorosa i molt lamentable. Però, història passada... Per què en els museus només s'hi guarden elements del passat, coses mortes.

El viatge estava finint, que no "finant". Ens esperava el retorn: tot un altre dia atapeït de quilòmetres llargs; parades curtes però fogoses; diàlegs de pocs decibelis però pregonos en sentiment, amb veïns itinerants dins l'autocar; moments en que, si bé la mirada, indiferent, sobrevolava verds generosos, muntanyes senyoriales o paisatges atemporals, el pensament, frenètic, travessava totes aquestes muralles materials buscant respostes i formulant preguntes a un món incoherent.

Sortíem d'un món, històric, vergonyós i patètic, de sofriment absurd. I ens endinsàvem, de bell nou, en un món, l'actual, on la memòria històrica restava latent, adormida, virtual. Per què les deportacions en massa, continuen; l'esclavatge, a tots nivells, augmenta; els drets més bàsics són arrabassats als més dèbils; la violència, externa o de "guà blanc", segueix governant; on tants moren i desapareixen en l'anonimat i la solitud més bestial; on tot ha d'estar supeditat al poderós cavaller don diner; on la fam i les malalties obeeixen ordres; on la globalització és, sovint, emprada per a configurar el nou "món feliç", amb els "alfa" i els "beta"; on, malauradament, aquests "memorials" queden enrere, gairebé com a decorats històrics, de museu...

Els habitants del segle XXI, n'hem après alguna cosa?

Negatiu? Pessimista?

No! Vull/volem continuar treballant per intentar fer obrir els ulls dels qui ens envolten a la realitat quotidiana... (els adjectius a aquesta "realitat" que els hi posi cadascú!)

EBENSEE

Xavi Pastor

La nostra primera parada a Àustria ja va ser al poblet d'Ebensee, on hi havia hagut el *kommando* on molts republicans, entre ells Joaquim Amat-Piniella, van veure la llibertat.

Ebensee va ser creat com a *kommando* que depenia directament de Mauthausen. Els nacionalsocialistes van prendre la iniciativa de crear-hi un camp de treball destinat a la construcció d'unes mines que es ferien servir per a la investigació i creació de l'*A9/A10 Interkontinentalrakete*, míssil intercontinental que pretenien crear els hitlerians. Així doncs, el 18 de novembre del 1943 el primer comboi de presoners provinents del camp central de Mauthausen es van dirigir cap a Ebensee. Un cop allà van treballar com esclaus durant 16 mesos, foradant aquests túnels que arribarien als 7,6 Km. Un cop van tenir les instal·lacions, però, la idea de crear aquest míssil intercontinental es va veure absorbida per la creixent demanda de material militar al front rus, i en un ordre de prioritats tant urgent, les mines es van acabar destinant a l'elaboració de combustible i a la fabricació de peces de motor per als tancs i camions del front.

Finalment, a l'abril del 45, els pocs SS que quedaven, ja que la majoria d'ells havien fugit per por a ser capturats pels russos o pels americans, van portar molts dels presoners de Mauthausen cap a Ebensee, on pretenien sepultar-los a les mines tot fent-les volar. Sortosament el pla exigia un cert temps que els SS no tenien, i van marxar deixant les portes obertes als americans que alliberarien el camp el dia 6 de maig del 1945.

El camp d'Ebensee, doncs, amb poc més de dos anys, es va cobrar la vida de 8200 persones de més de 20 nacionalitats diferents.

Així doncs, la nostra primera topada amb tot el món concentracionari en directe

va ser a aquest camp annex. Aquí és on vam conèixer als deportats que aniríem veient els següents dies, però sobretot on vam tenir l'oportunitat d'estar-hi parlant més estona. Allí és on vam poder sentir les explicacions de Juan Camacho, deportat a qui tots vam agafar molt de carinyo, que ens van fer posar la pell de gallina. A mig matí, vam assistir al primer acte i a la seva corresponent ofrena floral, dins el memorial d'Ebensee, i sota la bandera roja, groga i porpra, mentre sonava l'himne de la república, ens vam poder adonar que els ideals dels tres deportats als qui acompanyàvem en aquest retrobament amb els seus companys caiguts, continuaven a flor de pell i més vius que mai. Més tard, vam poder

visitar aquelles mines que els presos havien foradat, i on van pretendre sepultar-los. Allà encara es conservava la porta original d'aquells temps, i que tants records portaven als supervivents. Les mines, encara que reconstruïdes, segueixen transmetent el pànic, l'angoixa i la incomprensió d'aquells moments històrics, que aquests dies vàrem poder reviuir. I és que Ebensee, personalment, em va captivar ja que és aquell lloc on cultíssimes persones varen morir en aquells temps, però també transmetia la tranquil·litat de tots aquells republicans que hi van ser alliberats. 🕯